

หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี

Public Prosecution and Injured Person's Charge of Criminal Case

ชัชชัย ยุระพันธุ์¹

Chatchai Urapan¹

Received: Mar 26, 2022 Revised: April 22, 2022 Accepted: May 12, 2022

¹ อาจารย์ ดร., คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

¹ Lecturer Dr., Faculty of Law, Thaksin University, Songkhla, 90000, Thailand.

* Corresponding author: E-mail address: Dotaman@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ประสงค์ที่จะศึกษา การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในประเทศไทย ที่ดูเหมือนว่าจะขัดแย้งกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เปรียบเทียบกับบทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศอังกฤษ

จากการศึกษาพบว่าหากมีการตีความปรับใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ก็จะสามารถทำให้การดำเนินคดีอาญาซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นการดำเนินคดีระหว่างรัฐกับจำเลยที่ค้นหาความจริงด้วยหลักตรวจสอบ ไม่ใช่ระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยที่เป็นการค้นหาความจริงด้วยหลักต่อสู้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดผลเสมือนว่าผู้เสียหายมีบทบาทเพียงการเริ่มต้นให้มีการดำเนินคดีอาญา และเริ่มต้นให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ในกรณีที่มีการสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการได้ เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศที่มีการดำเนินคดีอาญาในระบบชีวิลลอว์ก่อนที่บทความจะเสนอแนะว่ากรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาควรมีการแจ้งต่อพนักงานอัยการทุกครั้ง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของส่วนรวมตามเจตนารมณ์ของ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

คำสำคัญ: หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ, การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหาย, การดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหาย

Abstract

This article aims to study the opportunities open to an injured person for bringing a charge in a criminal case in Thailand, which seems to be in conflict with public prosecution, when compared to the role of injured persons prosecuting criminal cases in the Republic of France, the Federal Republic of Germany, Japan and the United Kingdom.

From the study , the interpretation of the execution of the Criminal Code of Law relating to a charge by an injured person that is adjusted to bring it into line with public prosecution, will make criminal prosecution, most of which is involved with the public benefit, become a prosecution involving the state and the defendant, where the truth is sought through the principle of investigation, not a prosecution between the injured and the defendant, where the truth is sought via the principle of fighting. This will also achieve an outcome which makes it seem as if the injured having a role at the beginning of the prosecution of a criminal case or the beginning of an investigation into the correctness of the public prosecution in a case where the attorney orders that the case is not brought to court in the same way as in countries where criminal cases are prosecuted under the system of civil law. Before the article it would suggest that case which the injured person is a plaintiff in criminal case should always be notified to the public prosecutor in order to protect the public interest in accordance with the public prosecution.

Keywords: Public prosecution, injured person's charge of criminal case, Private Prosecution

บทนำ

ปรัชญาและบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาทั้งหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหายนั้น แตกต่างจากกันค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกลับพบว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ได้วางหลักให้ทั้งพนักงานอัยการ และผู้เสียหายต่างก็เป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา จึงเป็นกรณีที่น่าสงสัยอย่างยิ่งว่า การฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายในประเทศไทยนั้นขัดหรือแย้งกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐตามระบบกฎหมายซีวิลลอว์หรือไม่ และแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากหรือน้อยเพียงไร

ประเด็นเรื่องการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีสามารถแบ่งความเห็นของนักกฎหมายไทยได้เป็น 2 ฝ่าย คือ

นักกฎหมายฝ่ายแรกเห็นว่า กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้นยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก เพียงแต่การดำเนินคดีโดยรัฐดังกล่าวอาจทำควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย เพราะการฟ้องคดีอาญานั้นเป็นภาระหน้าที่ของรัฐ แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะยอมให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง แต่ก็ได้ให้อำนาจอัยการซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐในการขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ พร้อมทั้งให้ดุลพินิจในการควบคุมการดำเนินคดีดังกล่าวโดยหากเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ร่วมจะกระทำให้คดีเสียหาย พนักงานอัยการก็มีอำนาจร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ผู้เสียหายกระทำการ หรือละเว้นการกระทำนั้นได้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 และในประเด็นของข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นว่า หากผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของรัฐ ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว ศาลควรจะมีการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเพื่อเข้าไปเป็นโจทก์ร่วมในการดำเนินคดีหรือไม่นั้น [1]

อย่างไรก็ตาม นักกฎหมายฝ่ายที่เห็นต่างจากฝ่ายแรกต่างเห็นว่า การดำเนินคดีโดยผู้เสียหายนั้นมีความสำคัญเทียบเท่ากับการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ เนื่องจากมีการบัญญัติถึงอำนาจในการเริ่มต้นคดีไว้อย่างชัดเจนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ว่าให้พนักงานอัยการ และผู้เสียหาย เป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีได้อย่างกว้างขวางเมื่อเทียบกับต่างประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ด้วยกัน การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยจึงเป็นการผสม ระหว่างหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและหลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหาย โดยใช้ทั้งสองแนวทางแบบควบคู่กันไปอย่างสำคัญ

เทียบเท่ากัน ส่วนการที่กฎหมายวางหลักให้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 แก่พนักงานอัยการในการร้องขอต่อศาลสั่งผู้เสียหายกระทำหรือละเว้นกระทำการเพื่อไม่ให้ความเสียหายเกิดขึ้นแก่คดีของพนักงานอัยการได้นั้น เป็นเพียงการที่ฝ่ายนิติบัญญัติให้ความสำคัญแก่การดำเนินคดีของพนักงานอัยการมากกว่าอยู่บ้าง แต่ก็ไม่อาจลบล้างผลจากการเริ่มต้นคดีโดยไม่ต้องพึ่งการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐของผู้เสียหายตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 ลงได้ [2] นอกจากนี้ยังมีความเห็นนักกฎหมายบางส่วนที่มองว่า ลักษณะของการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนหรือผู้เสียหายในประเทศไทยนั้น เกิดจากการได้รับอิทธิพลจากแนวคิดระบบคอมมอนลอว์ตามแบบของประเทศอังกฤษ จึงเห็นว่า การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นเป็นไปด้วยวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เสียหายฟ้องคดีในนามของรัฐ ในลักษณะของการทำเพื่อประโยชน์แก่สังคมโดยรวม ซึ่งคล้ายกับแนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนในระบบคอมมอนลอว์ ที่การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของประชาชน [3] ดังนั้น ในมุมมองของนักกฎหมายฝ่ายหลัง การดำเนินคดีโดยผู้เสียหายเมื่อเปรียบเทียบกับการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ จึงมีความสำคัญมากกว่าที่นักกฎหมายฝ่ายแรกเข้าใจ

มุมมองที่แตกต่างกันในเรื่องของระดับความสำคัญของการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย เมื่อเทียบกับการดำเนินคดีอาญาโดยเจ้าพนักงานดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อการตีความ การปรับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญา

เนื้อหา

บทความฉบับนี้ผู้เขียนขอแบ่งหลักในการดำเนินคดีอาญาออกเป็น 3 หลักการตามแนวทางของศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นครคือ หลักการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหาย (private prosecution) ซึ่งเป็นแนวคิดดั้งเดิมก่อนที่นักกฎหมายในระบบซีวิลลอว์จะมีการแบ่งแยกการดำเนินคดีอาญาจากการดำเนินคดีแพ่ง การดำเนินคดีอาญาจึงเป็นเรื่องของเอกชนซึ่งตกเป็นของผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) ซึ่งเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิมของประเทศอังกฤษที่การรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน และหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ (public prosecution) ซึ่งการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหน้าที่ของรัฐ [4]

1. ความสัมพันธ์ของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และหลักตรวจสอบ

นักกฎหมายซีวิลลอว์เห็นว่าธรรมชาติของคดีอาญานั้นแตกต่างจากคดีแพ่ง จากมุมมองที่ว่า เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาแผ่นดินเกิดขึ้น ย่อมมีส่วนที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวมอยู่ด้วย ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesar Beccar) ที่ว่า “เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น มิได้เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีส่วนที่กระทบต่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม โดยที่การกระทำความผิดอาญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายต่อสงบเรียบร้อยของสังคมโดยรวมยิ่งกว่าความเสียหายของเอกชน” นักกฎหมายซีวิลลอว์จึงเห็นว่า วัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีอาญาและลงโทษผู้กระทำความผิด แท้จริงแล้วจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก ดังที่ซีซาร์ เบ็คคาเรียได้กล่าวไว้ว่า “การกำหนดบทลงโทษจากการประกอบอาชญากรรมควรพิจารณาจากความสูญเสียต่อสังคมเป็นหลัก เพราะพฤติกรรมอาชญากรรมเป็นภัยต่อสังคมโดยรวม” และจากคำกล่าวที่ว่า “เอกชนอาจให้อภัยโดยไม่เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนสำหรับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนได้ แต่การให้อภัยของเขาเช่นนั้นไม่อาจทำลายความจำเป็นในการลงโทษเพื่อไม่ให้เป็นแบบอย่างได้ สิทธิในการลงโทษไม่ได้เป็นของผู้ใดผู้หนึ่งแต่เพียงผู้เดียว แต่เป็นของกฎหมายทั้งหลายซึ่งเป็นองค์กรที่มาจากเจตนารมณ์ของทุกคนผู้ถูกล่วงละเมิดคนใดคนหนึ่งอาจสละสิทธิในส่วนของตนได้ แต่ไม่มีอำนาจใดๆ เหนือสิทธิเช่นนั้นของผู้อื่น” [5] การดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะความผิดอาญาแผ่นดิน จึงไม่ควรขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้เสียหาย ต่างจากความผิดต่อส่วนตัว ที่ผลของการกระทำความผิดนั้นกระทบประโยชน์ส่วนรมน้อย แต่กระทบต่อตัวผู้เสียหายมาก เช่น แม้บุคคลคนผู้ซึ่งถูกหมิ่นประมาทไม่เอาความ บุคคลส่วนใหญ่ในสังคมก็ไม่เดือดร้อนประการใด

มุมมองดังกล่าวทำให้นักกฎหมายซีวิลลอว์เห็นว่า ผู้ที่ควรทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์ส่วนรวมด้วยการดำเนินคดีอาญาต่อผู้กระทำความผิดอาญาจึงควรเป็น “รัฐ” และไม่ควรเป็นเอกชนผู้เสียหาย นำมาสู่แนวคิดเรื่องหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ซึ่งในการดำเนินคดีรัฐจะเป็นผู้ค้นหาความจริงด้วยหลักตรวจสอบ (Examination Principle) ให้ทราบถึงความจริงของตัวบุคคลและเรื่องที่ถูกลกล่าวหาว่าเป็นความผิดอาญา ผ่านการรวบรวมหลักฐานทุกชนิดที่จะพิสูจน์ให้เห็นความผิด หรือ พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา โดยมีรูปแบบในการค้นหาความจริงถูกออกแบบมาให้ทุกองค์กรของรัฐต้องร่วมมือกันตรวจสอบค้นหาความจริงในเชิงรุกและตรวจสอบการทำงานซึ่งกันและกัน ภายใต้กฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของผู้ถูกลกล่าวหา เนื่องจากเห็นว่า การทราบความจริงที่ใกล้เคียงกับเรื่องที่เกิดขึ้นจริงให้ได้มากที่สุด จะนำมาซึ่งมาตรการที่เหมาะสมในการบริหารจัดการเพื่อแก้ปัญหาจากการกระทำความผิดอาญาที่เกิดขึ้นกับสังคม โดยมีอัยการซึ่งเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐเป็นหน่วยงานดำเนินคดีรับผิดชอบ

ในการตรวจสอบค้นหาข้อเท็จจริงเจ้าพนักงานและอยู่ร่วมด้วยในการพิจารณาคดีทำหน้าที่ในลักษณะการเป็นตัวแทนของรัฐที่ไม่ใช่คู่ความในเนื้อหา ไม่ได้มุ่งต่อสู้เอาชนะคดีเพื่อให้เกิดการลงโทษผู้ถูกกล่าวหาแต่เป็นการดำเนินคดีโดยมุ่งทำความจริงแท้ให้ปรากฏ การค้นหาความจริงที่ได้จากการดำเนินคดีอาญาจึงถูกเรียกว่า “การค้นหาความจริงในเนื้อหา” [6]

โดยหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแล้ว หากรัฐไม่อาจทำให้ความจริงในเนื้อหาของเรื่องราวที่มีการกล่าวหาว่าเป็นความผิดปรากฏขึ้นในระดับของการค้นหาความจริงแท้ ก็อาจนำไปสู่การลงโทษผู้บริสุทธิ์ หรือการไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ และสำคัญต่อการที่รัฐจะทำให้สังคมเชื่อถือในคำพิพากษา นอกจากนี้การไม่ทราบความจริงเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกต้องยังทำให้ผู้กระทำความผิดมีแนวโน้มที่จะกลับมาทำให้สังคมไม่สงบเรียบร้อยซ้ำอีก เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจำเป็นต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐจึงต้องใช้ควบคู่ไปกับหลักตรวจสอบ (Examination Principle) ซึ่งสำคัญต่อการทำภารกิจในการดำเนินคดีอาญาของรัฐให้ลุล่วง โดยที่การค้นหาความจริงจะต้องไม่ใช่ลักษณะของการต่อสู้ระหว่างคู่ปรปักษ์กับผู้ต้องหาในคดีการค้นหาความจริงตามหลักตรวจสอบจึงเกี่ยวพันกันโดยตรงกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

ต่างจากมุมมองที่มีต่อธรรมชาติของคดีแพ่งซึ่งการดำเนินคดีส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นไปเพื่อบังคับตามสิทธิและหน้าที่ของผู้ฟ้องร้องในทางกฎหมายแพ่งอันเป็นเรื่องของประโยชน์ส่วนบุคคล การดำเนินคดีที่เกิดขึ้นเป็นเพียงการที่รัฐเพียงเข้ามาจัดการดูแลเพื่อยุติข้อพิพาทให้ เพื่อยกเลิกการบังคับข้อพิพาททางแพ่งกันเอง การค้นหาความจริงจึงเป็นไปในลักษณะของการต่อสู้กันอย่างยุติธรรมระหว่างคู่ความ การหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ถึงสิทธิของตนจึงเป็นหน้าที่ของคู่ความ โดยที่ทั้งโจทก์และจำเลยต่างมีภาระในการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ของตนเอง การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อหักล้างความน่าเชื่อถือของคู่ความฝ่ายตรงข้ามให้ได้มากที่สุดโดยที่ศาลวางตัวเป็นกลางได้ การดำเนินคดีแพ่งจึงอาศัยหลักการตกลง (Negotiation Principle) ต่างจากคดีอาญาที่รัฐต้องตรวจสอบความจริงให้กระจ่างชัด โดยจะเห็นว่าในคดีแพ่งนั้นต่อสู้กันไม่ปรากฏขึ้นซึ่งความจริงในเนื้อหา แต่หากได้ต่อสู้กันตามกติกาที่คู่ความทั้งสองฝ่ายต่างก็ยอมรับแล้ว ปัญหาในการบังคับข้อพิพาททางแพ่งกันเองก็ถูกแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ความจริงที่ได้จากการค้นหาความจริงในการดำเนินคดีแพ่งจึงถูกเรียกว่า “ความจริงตามแบบพิธี” และเป็นการค้นหาความจริงที่จะพิจารณาพยานหลักฐานเพียงเท่าที่ผู้นำเสนอโดยคู่ความเท่านั้น [7]

เมื่อเปรียบเทียบ ความจริงตามแบบพีธี กับความจริงในเนื้อหา ก็พบว่า ความจริงตามแบบพีธีนั้นมีแนวโน้มที่ความจริงในทางพิจารณาห่างไกลจากความจริงแท้ของเรื่องที่เกิดขึ้นมากกว่า นอกจากนี้การสืบพยานในการตรวจสอบค้นหาความจริงที่มีลักษณะเช่นเดียวกับการดำเนินคดีในทางแพ่งนั้น เป็นการดำเนินคดีที่รูปคดีจะถูกกำหนดโดยคู่ความ ทำให้ต่างฝ่ายต่างพยายามบิดเบือนความจริงให้ได้ประโยชน์ต่อฝ่ายตน นำเสนอความจริงด้านเดียว มีการชิงไหวชิงพริบกันในทางคดี ความจริงที่ได้จากการพิจารณาจึงไม่ใกล้เคียงความจริงแท้ของเรื่องที่เกิดขึ้นเท่ากับการตรวจสอบค้นหาความจริงที่กระทำโดยรัฐ

ส่วนการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน (popular prosecution) นั้นเป็นการฟ้องร้องที่เริ่มต้นโดยบุคคลหรือนิติบุคคลที่ไม่ได้ดำเนินการในนามของพนักงานอัยการ เจ้าพนักงาน หรือผู้มีอำนาจอื่นๆ ในการฟ้องร้องดำเนินคดีในนามของส่วนรวม ซึ่งประชาชนทุกคนสามารถฟ้องคดีอาญาได้โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับความผิดที่ตนเป็นผู้เสียหาย เนื่องจากมีมุมมองในเรื่องที่ว่า การดำเนินคดีอาญานั้นมีเรื่องของประโยชน์ต่อส่วนรวมเข้ามาเกี่ยวข้อง ที่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เพียงแต่มองว่าผู้ที่ควรจะทำหน้าที่ปกป้องประโยชน์ต่อส่วนรวมดังกล่าวควรจะเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนแทนที่จะเป็นรัฐ เนื่องจากไม่ไว้วางใจผู้ใช้อำนาจรัฐ [8]

กรณีจึงต่างจากการดำเนินคดีอาญาโดยเอกชนผู้เสียหาย (Private Prosecution) ในอดีตซึ่งเป็นแนวคิดในการดำเนินคดีที่มีมาแต่ดั้งเดิมก่อนจะมีแนวคิดเรื่องประโยชน์ส่วนรวม โดยเป็นการดำเนินคดีที่มีรากเง้ามาจากการแก้แค้น การชำระความทางอาญาจึงเป็นเรื่องระหว่างผู้กระทำผิดกับผู้เสียหาย ขณะนั้นก็ได้มีการแบ่งแยกระหว่างกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา การดำเนินคดีจึงเป็นไปในลักษณะที่ผู้เสียหายต้องการฟ้องคดีเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองต่อผู้มีอำนาจผู้รักษาความสงบเรียบร้อยมิใช่เป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรง และมีใช้ประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ผู้เสียหายจะมีสิทธิในการฟ้องคดี ทำให้การดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายมีการค้นหาความจริงที่ไม่ต่างจากการดำเนินคดีทางแพ่ง โดยมีแนวคิดในการดำเนินคดีที่ถือว่าเป็นเรื่องของเอกชนต่อเอกชนการต่อสู้คดีเป็นหน้าที่ของผู้เสียหายต้องแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในศาล เป็นลักษณะของการที่ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดด้วยตนเองต่อหัวหน้าหรือผู้มีอำนาจ [9] ซึ่งความจริงที่ได้ย่อมจะเป็นความจริงตามแบบพีธี

นอกจากนี้การดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ได้รับผลร้ายโดยตรงจากการกระทำ ความผิดซึ่งย่อมมีความผูกพันทางจิตใจที่ต้องการให้มีการลงโทษผู้กระทำผิดอย่างรุนแรง เพื่อเป็นการทดแทนความเจ็บแค้นของตนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และในคดีที่มีค่าสินไหมทดแทนในทางแพ่ง เช่น ในกรณีการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องด้วยคดีอาญา ผู้เสียหายก็คาดหวังว่า

จะต้องได้รับประโยชน์ในทางทรัพย์สินจากผู้กระทำผิดเป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงว่าผลได้ผลเสียที่จะเกิดขึ้นแก่สังคมโดยรวมจะเป็นเช่นไร กล่าวคือ คำนึงถึงแต่เฉพาะประโยชน์ส่วนตัว และส่วนได้ส่วนเสียของตนในฐานะผู้เสียหายเท่านั้น ทำให้เกิดการตกลงชดใช้ค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจกันหรือประนีประนอมยอมความกันแล้วทิ้งพ้องได้ หรือการสมยอมกันระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยในคดีอาญาแผ่นดินที่ยอมความกันไม่ได้แต่คู่กรณีก็สามารถตกลงกันได้แล้วใช้วิธีการให้ผู้เสียหายฟ้องผู้กระทำผิดและดำเนินคดีอาญาในศาลอย่างไม่สุจริตโดยจงใจเพื่อให้ศาลพิพากษายกฟ้องตามข้อตกลงกันได้ [10] อีกทั้งการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาลกระทำไม่ได้ดีพอ เพราะผู้เสียหายไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการออกหมายเรียก หมายค้นการยึดอายัด การออกหมายเรียกพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ รวมทั้งการใช้กลไกของรัฐที่จำเป็น เช่น การเก็บรวบรวมหลักฐาน การพิสูจน์ทางนิติเวช ซึ่งผู้เสียหายจะกระทำได้ยากมาก เว้นแต่จะเป็นผู้ที่มีกำลังทางทรัพย์สิน หรือมีอำนาจจากตำแหน่งหน้าที่การงาน การทำให้คดีเกิดความเสียหายดังกล่าวย่อมส่งผลในภายหลังหากพนักงานอัยการนำคดีนั้นมาฟ้องเพราะเห็นว่ายังไม่ได้อำนวยความสะดวกทางอาญาให้เกิดขึ้น ก็ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากสิทธิในการนำคดีอาญามาฟ้องได้ถูกระงับสิ้นไปแล้วตามนัยมาตรา 39 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา [11] ดังนั้น ผลเสียจากการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี จึงย่อมเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยต่อสังคมอันเป็นผลประโยชน์ของรัฐ

2. กฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ

การดำเนินคดีอาญาของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบซีวิลลอว์ทั้งในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่นล้วนเป็นการดำเนินคดีภายใต้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเช่นเดียวกับประเทศไทยจึงเห็นว่าควรนำศึกษาเพื่อพิจารณาเปรียบเทียบในประเด็นของบทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญา ส่วนประเทศอังกฤษนั้นแม้จะดำเนินคดีภายใต้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน แต่ก็เป็นตัวอย่างของการแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายและพัฒนาการทางกฎหมายของการดำเนินคดีที่สอดคล้องกับการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากยิ่งขึ้น

สาธารณรัฐฝรั่งเศส

สาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นเป็นต้นแบบของประเทศที่ดำเนินอาญาโดยยึดถือหลักการดำเนินคดีโดยรัฐอย่างเคร่งครัด การฟ้องร้องคดีจึงเป็นหน้าที่ของอัยการและไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจผู้เสียหายดำเนินคดีอาญาไว้โดยตรง อย่างไรก็ตามผู้เสียหายอาจก่อให้เกิดการเริ่มดำเนินคดีอาญา

ได้เช่นกัน โดยดำเนินการผ่านการยื่นฟ้องเพื่อเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญาในคดีแพ่งตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 1 วรรคสอง ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขบังคับให้อัยการต้องดำเนินฟ้องคดีอาญาในความผิดที่เกิดจากการกระทำเดียวกัน แต่การดำเนินคดีทั้งหมดจะเป็นหน้าที่ของรัฐโดยอัยการและผู้พิพากษา [12] นอกจากนี้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส มาตรา 2 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความเป็นผู้เสียหายในคดีแพ่งที่จะก่อให้เกิดการเริ่มต้นดำเนินคดีอาญาไว้ว่า จะต้องเป็นการดำเนินคดีทางแพ่งมุ่งไปที่การชดใช้ความเสียหายที่ได้รับเนื่องจากความผิดทางอาญาร้ายแรง ความผิดทางอาญา หรือความผิดลหุโทษ ที่กฎหมายเปิดโอกาสให้บุคคลผู้ที่ได้รับความเสียหายโดยตรงซึ่งเกิดจากการกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น ทั้งนี้การสละสิทธิ์ในการดำเนินคดีทางแพ่งในภายหลังจะไม่เป็นการกระทบหรือระงับการดำเนินคดีอาญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสาธารณรัฐฝรั่งเศสยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก เพียงแต่ผู้เสียหายในสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะมีบทบาทในการเริ่มต้นให้มีการดำเนินคดีอาญาได้ หรือเริ่มต้นให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในกรณีที่มีการสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการได้

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ส่วนในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้โดยตรงเช่นเดียวกับในประเทศไทย แต่จำกัดเฉพาะกรณีที่กฎหมายอนุญาต ที่ล้วนเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ ตามมาตรา 374 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความเยอรมนี ซึ่งวางหลักเกี่ยวกับบุคคลที่มีสิทธิฟ้องคดีไว้ว่า

(1) ผู้เสียหายอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีโดยเอกชนในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดดังต่อไปนี้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากพนักงานอัยการก่อน เช่น 1. การบุกรุก 2. การหมิ่นประมาท 3. การละเมิดความเป็นส่วนตัวของการติดต่อสื่อสาร 4. การถูกทำให้บาดเจ็บทางร่างกาย 5. การถูกแอบติดตาม (stalking) 5a. การรับรับสินบนในการทำธุรกรรมทางธุรกิจ และ 6. ความเสียหายทางอาญาต่อทรัพย์สิน เป็นต้น นอกจากนี้การเป็นโจทก์ฟ้องคดีด้วยตนเองของผู้เสียหายจะต้องกระทำภายใต้เงื่อนไข 2 ประการจึงจะมีสิทธิฟ้องคดีอาญา [13] กล่าวคือ

ก. ผู้เสียหายจะต้องทำการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจมาก่อนทำการฟ้องคดีอาญานั้นแล้ว และ

ข. ได้ผ่านขั้นตอนของการเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดมาแล้ว

ทั้งนี้การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายนี้ไม่ได้ตัดสิทธิพนักงานอัยการในการฟ้องคดีแต่อย่างใด นอกจากนี้กฎหมายยังเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถขอเป็นโจทก์ร่วมในคดีของพนักงานอัยการได้ ในความผิดที่ร้ายแรงได้ด้วยวัตถุประสงค์ในการถ่วงดุลและตรวจสอบการทำงานของพนักงานอัยการ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก เนื่องจากการจำกัดเฉพาะกรณีที่กฎหมายอนุญาต ซึ่งล้วนเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ ทำให้การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายไม่กระทบต่อการตรวจสอบค้นหาความจริงตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และสามารถให้การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายเป็นกลไกในการตรวจสอบการฟ้องคดีโดยพนักงานอัยการ โดยเป็นเพียงการเข้าปกป้องสิทธิของตนเองในกรณีที่ความผิดอาญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าที่เกิดกับประโยชน์ต่อส่วนรวมมากเท่านั้น นอกจากนี้พนักงานอัยการยังสามารถขอเข้าร่วมเป็นโจทก์เพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐได้ทุกเมื่อ การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ

ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นยึดถือแนวคิดการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐซึ่งรัฐเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย ความจริงอย่างเคร่งครัด โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่ในนามของรัฐตามที่มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาญี่ปุ่นได้วางหลักไว้ว่า “การฟ้องคดีจะต้องดำเนินการโดยพนักงานอัยการ” โดยไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจผู้เสียหายดำเนินคดีอาญาไว้ อย่างไรก็ตาม ในประเทศญี่ปุ่นประชาชนสามารถทำการส่งเรื่องเพื่อฟ้องร้องต่อสำนักงานอัยการได้เช่นกัน แต่การที่พนักงานอัยการจะนำเรื่องขึ้นฟ้องต่อศาลหรือไม่นั้นจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานอัยการซึ่งหลักเกณฑ์นี้มีไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการทบทวนคำสั่งไม่ฟ้อง และถึงแม้ว่ารูปแบบการฟ้องร้องยังเป็นระหว่างรัฐกับจำเลย แต่ผู้เสียหายก็สามารถเข้าร่วมการพิจารณาคดีได้ ส่วนมาตรการในการตรวจสอบและควบคุมในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องคดีประเทศญี่ปุ่นนั้นนอกจากจะมีตรวจสอบภายในจากการที่อัยการจะต้องมีการปรึกษาหารือและขออนุมัติจากผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นของตน เมื่อทำการตัดสินใจที่สำคัญ (Internal Administrative Review) หรือเรียกว่า Kessai ในภาษาญี่ปุ่น

กรณีที่ผู้เสียหายไม่พอใจในคำสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการยังสามารถดำเนินการได้ 2 กรณี กล่าวคือ [14]

ก.สามารถอุทธรณ์คำสั่งไม่ฟ้องคดีไปยังคณะกรรมการสอบสวนการฟ้องร้องคดีความ (Committee for Inquest of Prosecution) ซึ่งหากคณะกรรมการตรวจสอบที่ตั้งขึ้นเห็นว่า

พนักงานอัยการควรฟ้องร้องดำเนินคดี แต่พนักงานอัยการยังคงไม่เห็นด้วย คณะกรรมการพิจารณาจะต้องกลับมาทบทวนคำตัดสินของพนักงานอัยการอีกครั้ง โดยหากคณะกรรมการตรวจสอบยังคงเห็นว่าต้องฟ้องร้องดำเนินคดีเป็นครั้งที่ 2 ศาลจะแต่งตั้งทนายความส่วนตัวเพื่อฟ้องร้องต่อผู้ต้องสงสัยและดำเนินคดีในชั้นศาลต่อไป จากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้อาจสรุปได้ว่าการตรวจสอบเช่นนี้เกือบจะไร้ประโยชน์ แต่ก็ไม่สามารถที่จะสรุปได้ว่าการตรวจสอบด้วยวิธีนี้ไม่มีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับการตัดสินใจสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ เนื่องจากการที่กฎหมายอนุญาตให้ผู้เสียหายร้องเรียนต่อคณะกรรมการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องอาจทำหน้าที่เป็นเครื่องยับยั้งที่มีประสิทธิภาพต่อการสั่งไม่ฟ้องโดยมิชอบ [15]

ข. สามารถร้องขอให้ศาลแขวงซึ่งมีเขตอำนาจเหนือสำนักงานอัยการผู้สั่งคดีเป็นผู้ดำเนินคดีแบบ (Quasi-Prosecution) โดยระบบนี้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันการตัดสินใจที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินคดีของพนักงานอัยการ ตามมาตรา 262 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประเทศญี่ปุ่น ซึ่งการดำเนินคดีแบบ (Quasi-Prosecution) คล้ายกับกระบวนการที่ใช้ในการตรวจสอบความผิดในฐานะใช้อำนาจโดยมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ [16]

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่นจึงยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก ส่วนผู้เสียหายในประเทศญี่ปุ่นจะมีบทบาทในการเริ่มต้นให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องของการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐในกรณีที่มีการสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการได้

ประเทศอังกฤษ

การดำเนินคดีโดยประชาชนในประเทศอังกฤษถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้บทบัญญัติของ s1 Magistrates' Court Act 1980 ส่วนที่ 7 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้นถูกระบุไว้ในมาตรา 29 (5) ของพระราชบัญญัติความยุติธรรมทางอาญา พ.ศ. 2546 (s29 (5) of the Criminal Justice Act 2003) อย่างไรก็ตามการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษโดยทั่วไปจะเป็นการดำเนินคดีโดย Crown Prosecution Service หรือ CPS เป็นส่วนใหญ่

แม้การดำเนินคดีโดยประชาชนนั้นเป็นสิทธิตามกฎหมายของพลเมืองชาวอังกฤษและชาวเวลส์มานานหลายศตวรรษ โดยเป็นการฟ้องร้องคดีอาญาที่เริ่มต้นโดยบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่เป็นองค์กร ซึ่งไม่ได้ดำเนินการในนามของตำรวจหรือผู้มีอำนาจรัฐในการดำเนินคดีอื่นๆ ซึ่งในประเทศอังกฤษมีองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อดำเนินคดีในนามของบุคคลธรรมดา และใช้สิทธิของบุคคลธรรมดาในการดำเนินคดีอาญาอยู่เป็นจำนวนมาก ก่อนจะมีการจำกัดสิทธิจากการก่อตั้งพนักงานอัยการประเทศอังกฤษ (Crown Prosecution Service) หรือ CPS ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่ในการดำเนินคดีและมีอำนาจที่จะเข้าควบคุมและยุติการดำเนินคดีโดยเอกชน หากเห็นว่าเป็นการสมควร โดยที่การใช้อำนาจ

ในการดำเนินคดีของ CPS ดังกล่าวจะอยู่ภายใต้การควบคุมของอัยการ (Director of Public Prosecution) หรือ DPP อีกชั้นหนึ่ง แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมของการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยจะพบว่า ในปีพุทธศักราช 2550 การดำเนินคดีที่มีเอกชนเป็นผู้ดำเนินการคิดเป็นเพียงร้อยละ 3 ของคดีทั้งหมดเท่านั้น [17]

แม้เอกชนจะมีสิทธิในการดำเนินคดีตามที่ได้อ้างมาแล้วข้างต้น แต่ประโยชน์ของรัฐก็ได้รับการคุ้มครองโดยมาตรา 6(1) ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด (POA) 1985 (section 6(1) of the Prosecution of Offences Act (POA) 1985) ซึ่งวางหลักให้อัยการสูงสุด (DPP) มีอำนาจในการเข้าควบคุม (takeover) คดีอาญาที่เอกชนฟ้อง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด มาตรา 6(2) ดังนั้น ในการดำเนินเข้าควบคุมการดำเนินคดีของเอกชน อัยการสูงสุด (DPP) จะต้องเป็นผู้สั่งให้การพนักงานอัยการประเทศอังกฤษ (CPS) เริ่มดำเนินการ ซึ่งในการเข้าควบคุมการดำเนินคดีนั้นพนักงานอัยการ (CPS) มีดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีต่อไปหรือหยุดดำเนินการดำเนินคดีประเด็นสำคัญคือเมื่อถูกสั่งให้ทำเช่นนั้น CPS จะต้องตัดสินใจว่าจะดำเนินคดีส่วนตัวหรือไม่ ซึ่งการตัดสินใจว่าจะดำเนินการฟ้องร้องโดยเอกชนหรือไม่ จะได้รับการรับรอง หรือให้สัตยาบันโดยอัยการสูงสุด (CCP) หรือรองอัยการสูงสุด หรือหัวหน้าแผนกคดีที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการตรวจสอบและมีการบันทึกเหตุผลไว้เป็นลายลักษณ์อักษร การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนในประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ CPS เนื่องจาก CPS อาจเข้าไปดำเนินการเสียเอง หรืออาจใช้ดุลพินิจในการสั่งระงับการฟ้องคดีอาญาที่ฟ้องร้องโดยเอกชนได้ตามที่เห็นสมควร

ในการดำเนินคดีอาญา เอกชนผู้ฟ้องคดีไม่มีหน้าที่แจ้งให้ CPS ทราบเมื่อมีการเริ่มคดีแต่ CPS อาจได้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยเอกชนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งดังต่อไปนี้ [18]

1. เมื่อผู้ดำเนินคดีโดยเอกชนหรือตัวแทน ร้องขอ
 2. เมื่อจำเลยหรือผู้แทนจำเลยขอให้ CPS เข้ารับหน้าที่ดำเนินคดี
 3. เมื่อเสมียนศาลแจ้งถึงการฟ้องคดีโดยเอกชนต่อ CPS ตามมาตรา 7(4) แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด ค.ศ.1985ด้วยเหตุว่ามีการเพิกถอนการดำเนินคดี หรือการดำเนินคดีล่าช้าเกินควร โดยไม่ปรากฏว่ามีเหตุผลอันควรที่จะเพิกถอนหรือการล่าช้าขึ้น
 4. เมื่อผู้พิพากษาส่งรายงานไปยัง CPS หรือ
 5. เมื่อ CPS ทราบถึงการดำเนินคดีโดยเอกชนจากช่องทางอื่น เช่น ข่าวโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต
- แม้ประเทศไทยจะถือว่าการดำเนินคดีของ CPS เป็นการดำเนินคดีในนามประชาชน แต่การที่ CPS นั้นเป็นหน่วยงานของรัฐ ประกอบกับการที่การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนนั้นต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแล

ของ CPS จากการที่ CPS มีอำนาจในการเข้าไปดำเนินการในทางคดีเสียเอง หรือมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจ ระวังการฟ้องคดีได้ตามที่เห็นสมควร [19] ย่อมแสดงให้เห็นได้ถึงพัฒนาของการดำเนินคดีอาญา ในประเทศอังกฤษว่าเป็นไปในแนวทางของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐมากขึ้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าการดำเนินคดีอาญาในประเทศอังกฤษในปัจจุบันนั้นให้ความสำคัญกับการดำเนินคดีอาญาโดย CPS เป็นหลัก เพียงแต่อาจดำเนินการควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน

วิเคราะห์การตีความและการปรับใช้กฎหมาย

การที่กฎหมายวิธีพิจารณาความของไทยบัญญัติให้อำนาจผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 28 เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุจะพบว่าตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 28 นั้นไม่เคยปรากฏว่าได้รับการแก้ไข แต่อย่างใด และตามหลักฐานที่ปรากฏจากบันทึกการประชุมระหว่างกรรมาธิการร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ฉบับแรกของไทย เมื่อวันที่ 17 และ 24 มกราคม พ.ศ. 2457 โดยคณะกรรมการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงแต่งตั้งขึ้นนั้น [20] ฟังได้ว่า คณะกรรมการได้มีมติให้ผู้เสียหายมีอำนาจในการฟ้องคดี เนื่องจากความจำเป็นเกี่ยวกับข้อจำกัด ทางด้านจำนวนและการผลิตนักกฎหมายในสมัยนั้น โดยการรับเอาระบบประมวลกฎหมายเข้ามาใช้ ในประเทศไทยซึ่งเป็นระบบที่ต้องใช้ผู้พิพากษาและอัยการมืออาชีพ แต่ในขณะนั้นหน่วยงานอัยการ เพิ่งมีการจัดตั้งขึ้นในระยะเริ่มแรก จึงยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะรับผิดชอบคดีอาญาได้ทั้งหมด แต่เพียงฝ่ายเดียว ด้วยอัยการมืออาชีพนั้นต้องฝึกอบรมนักกฎหมายในระดับสูงแบบของซีวิลลอว์ มาเป็นผู้สอบสวนคดีอาญาเป็นจำนวนมาก ในขณะที่มีผู้สำเร็จการศึกษากฎหมายมีอยู่น้อยมาก จึงประสบปัญหาขาดแคลนบุคลากรทำให้ในทางปฏิบัติแบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐไม่สามารถ ทำได้โดยทันทีและทั่วถึง นำมาซึ่งความจำเป็นที่จะต้องให้อำนาจในการฟ้องคดีอาญากับผู้เสียหาย เอาไว้ด้วย ประกอบกับสภาพบริบททางสังคมของประเทศไทยในอดีตที่ยังคุ้นชินกับการดำเนินคดี โดยเอกชนผู้เสียหาย เนื่องจากการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายนั้นเป็นอำนาจที่มีอยู่เดิมแล้วและเป็นสิ่งที่ ผังรากลึกอยู่ในจิตวิญญาณของประชาชน จึงเห็นว่ายังควรมีอยู่ ดังนั้น เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์ในการ บัญญัติกฎหมายจึงพบว่า การเปิดช่องให้มีการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายเป็นไปตามแนวคิดของการ ดำเนินคดีโดยเอกชนผู้เสียหายแบบยุคโบราณของไทย และสภาพความจำเป็นในขณะนั้น ซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบันหาไม่ได้มีความจำเป็นเช่นนี้อีกต่อไป

ผู้เขียนเห็นว่า แม้ในการร่างกฎหมายผู้ร่างจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี อย่างกว้างขวางก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ร่างกฎหมายจะต้องการให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปในรูปแบบ ของการประสานระหว่างหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและโดยเอกชน โดยใช้ทั้งสองแนวทาง

แบบควบคู่กันไปแบบสำคัญเทียบเท่ากัน เนื่องจากการวางหลักให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมในคดีได้ทุกเมื่อ และสามารถขอให้ศาลสั่งให้ผู้เสียหายยุติการทำให้คดีของอัยการเสียหายได้อีกด้วยนั้น เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้การดำเนินคดีโดยเอกชนผู้เสียหายที่เปิดช่องไว้กลับกลายเป็นการดำเนินคดีตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ เมื่อพนักงานอัยการเข้ามาในคดีก็จะต้องค้นหาความจริงทั้งส่วนที่เป็นคุณและโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการตรวจสอบความจริง (Examination Principle) เพื่อจะนำไปสู่การที่รัฐจะสามารถบริหารจัดการคดีได้อย่างเหมาะสมในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม แทนที่จะเป็นดำเนินโดยผู้เสียหายซึ่งเป็นเอกชนที่มีฐานะเป็นเอกชนเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดซึ่งมีมูลเหตุจูงใจเพื่อการแก้แค้นการลงโทษผู้กระทำความผิดและประโยชน์ส่วนตนเป็นสำคัญ จนนำมาซึ่งการรวบรวมพยานหลักฐานเพียงด้านที่เป็นโทษแก่ผู้ถูกกล่าวหาที่เมื่อประกอบกับทางปฏิบัติที่ศาลจะวางเฉยในการพิจารณาคดีแล้ว ทำให้รูปแบบในการค้นหาความจริงในกรณีที่พนักงานอัยการไม่เข้าร่วมเป็นโจทก์จึงเป็นไปในลักษณะของการต่อสู้ที่ไม่ต่างจากคดีแพ่ง ซึ่งขัดกับหลักตรวจสอบ และทำให้ได้ความจริงตามแบบพิธี จึงอาจเกิดความเสียหายต่อประโยชน์ของรัฐ เว้นแต่จะเป็นความผิดอาญาในฐานที่ยอมความได้ เนื่องจากเป็นฐานความผิดที่กระทบต่อประโยชน์ของเอกชนผู้เสียหายมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมมาก

การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ของพนักงานอัยการนั้นหากตีความปรับใช้กฎหมายไปตามตัวอักษร หากมองได้ว่า การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการผสมระหว่างหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐและโดยเอกชน โดยใช้ทั้งสองแนวทางแบบควบคู่กัน เมื่อผู้เสียหายเลือกที่จะใช้สิทธิฟ้องคดีด้วยตนเองจึงเป็นเรื่องของสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่ต้องเคารพในการแสดงเจตนาในอดีตอัยการไทยจึงมีทางปฏิบัติที่จะไม่ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ร่วมในคดีอาญาเมื่อผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีด้วยตนเอง [21] โดยถือว่าผู้เสียหายประสงค์จะดำเนินคดีด้วยตนเอง ประกอบกับการที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยไม่มีการวางหลักให้มีการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเมื่อผู้เสียหายฟ้องคดีอาญา ศาลจึงตีความได้ว่าการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเมื่อผู้ต้องหาฟ้องคดีอาญาไม่ใช่เรื่องจำเป็นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามหากตีความการปรับใช้กฎหมายโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับตัวบทกฎหมายจะพบว่า การเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีนั้นไม่ใช่เรื่องของสิทธิในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่ต้องเคารพในการแสดงเจตนา แต่เป็นเรื่องของประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญในการดำเนินคดีอาญา โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่ในนามของรัฐในการปกป้องเป็นหลัก พนักงานอัยการจึงต้องเข้าเป็นโจทก์ร่วมทุกกรณีที่มีประโยชน์ส่วนรวมมาเกี่ยวข้อง มิฉะนั้นก็เท่ากับละทิ้งหน้าที่ตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กรณีจึงควรมีการแจ้ง

ให้พนักงานอัยการทราบเมื่อผู้ต้องหาฟ้องคดีอาญาผลจากการตีความเช่นนี้จะทำให้การดำเนินคดีอาญาส่วนใหญ่จะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานอัยการ และทำให้การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายเป็นเพียงการเริ่มให้มีการดำเนินคดีอาญาได้เนื่องจากพนักงานอัยการจะต้องเข้ามาในคดีตามหน้าที่เสมือนนอกจากนี้ การฟ้องคดีโดยผู้เสียหายก็จะเป็นเพียงช่องทางในการตรวจสอบการสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการจากการที่ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีต่อศาลแม้พนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีดังกล่าวแล้วก็ตาม

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศกับไทย ซึ่งหากตีความการปรับใช้กฎหมายโดยพิจารณาถึงความสอดคล้องเชื่อมโยงกันของหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐกับตัวบทกฎหมายจะพบว่า บทบาทของผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ญี่ปุ่น และในประเทศไทยนั้นจะสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตรวจสอบค้นหาความจริงโดยรัฐโดยต่างมีจุดร่วมกันที่ผู้เสียหายจะมีบทบาทในลักษณะเริ่มให้มีการดำเนินคดีโดยรัฐและเริ่มต้นให้เกิดการตรวจสอบโดยองค์กรของรัฐโดยเฉพาะการตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการโดยศาลเท่านั้น กล่าวคือ

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสการฟ้องคดีแพ่งโดยเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดอาญาของผู้เสียหายนั้นเป็นเงื่อนไขบังคับที่ทำให้เกิดการฟ้องคดีอาญาโดยพนักงานอัยการในความผิดเดียวกัน ผู้เสียหายจะมีบทบาทในลักษณะเริ่มต้นให้มีการดำเนินคดีโดยรัฐและตรวจสอบคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการโดยศาล

ในประเทศญี่ปุ่น อำนาจในการฟ้องคดีเป็นของอัยการเท่านั้น แต่เมื่ออัยการตัดสินใจที่จะไม่ฟ้องคดี ผู้เสียหายสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการสอบสวนการฟ้องร้องคดีหรือร้องขอให้ศาลแขวง ซึ่งมีเขตอำนาจเหนือสำนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินคดีโดยทำการไต่สวนคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ผู้เสียหายจึงมีบทบาทในลักษณะเริ่มให้เกิดการตรวจสอบการดำเนินคดีโดยองค์กรของรัฐ

ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีในฐานะความผิดที่กระทบประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวมค่อนข้างมาก และมีกลไกทางกฎหมายเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการฟ้องคดีโดยผู้เสียหายขัดกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และหลักตรวจสอบโดยจะมีเงื่อนไขก่อนฟ้อง คือผู้เสียหายจะต้องทำการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจมาก่อนและได้ผ่านขั้นตอนของการเจรจาไกล่เกลี่ยมาก่อนแล้ว เพื่อให้เจ้าพนักงานอัยการรับทราบหากมีการดำเนินคดีด้วยตนเอง อีกทั้งพนักงานอัยการยังสามารถขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมได้เมื่อเห็นว่ามีความผิดประโยชน์ส่วนรวมที่ต้องปกป้อง

ในประเทศอังกฤษ CPS ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐจะมีบทบาทในการเข้ามาควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีโดยเอกชนซึ่งปัจจุบันมีเพียงร้อยละ 3 ของคดีทั้งหมด โดยอาจเข้าไปดำเนินการเสียเอง หรือ อาจใช้ดุลยพินิจในการสั่งระงับการฟ้องคดีอาญาที่กระทำโดยเอกชนได้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของรัฐ และมีการแจ้งเตือนไปยัง CPS โดยเสมียนศาลในกรณีที่มีการเพิกถอนการดำเนินคดีหรือการดำเนินคดีล่าช้าเกินควร โดยไม่ปรากฏว่ามีเหตุผลอันควร หรือ เมื่อผู้พิพากษาส่งรายงานมาให้อีกทั้งผู้ฟ้องคดีหรือจำเลยก็สามารถแจ้งให้ CPS ทราบได้

บทสรุป

เจตนารมณ์ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยเป็นไปตามหลักการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐมากน้อยเพียงใดนั้นจะต้องพิจารณาการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีประกอบกับอำนาจของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 32 ด้วย เนื่องจากผลของการที่พนักงานอัยการได้เข้ามาร่วมเป็นโจทก์และมีดุลพินิจในการควบคุมการดำเนินคดีหากเห็นว่าผู้เสียหายที่เป็นโจทก์ร่วมจะกระทำให้คดีของพนักงานอัยการเสียหายพนักงานอัยการมีอำนาจร้องขอต่อศาลเพื่อสั่งให้ผู้เสียหายการกระทำหรือละเว้นได้นั้น ย่อมจะทำให้การดำเนินคดีโดยเอกชนผู้เสียหายที่เปิดช่องไว้กลับกลายเป็นการดำเนินคดีตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ เมื่อพิจารณาประกอบกับมุมมองในเรื่องของธรรมชาติของคดีอาญาที่ว่า ความเสียหายจากการกระทำความผิดอาญานั้น โดยส่วนใหญ่จะมีส่วนที่กระทบต่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมอยู่ด้วยเสมอ ดังนั้น เมื่อผู้เสียหายเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีอาญาพนักงานอัยการจึงต้องขอเข้ามาร่วมเป็นโจทก์แทบจะทุกกรณีอยู่แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยนั้นยึดหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลัก เพียงแต่อาจทำควบคู่ไปกับการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหาย ซึ่งหากตีความและปรับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องแล้วการเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีจะไม่กระทบต่อหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐแม้แต่น้อย

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 31 จากเดิมซึ่งบัญญัติให้ “คดีอาญาที่มีโทษความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายยื่นฟ้องแล้ว พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ในระยะใดก่อนคดีเสร็จเด็ดขาดก็ได้” เป็น “พนักงานอัยการจะต้องยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับผู้เสียหายในทุกกรณีที่มีการประทับฟ้องคดีที่มีโทษความผิดต่อส่วนตัวโดยผู้เสียหาย เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของรัฐ” และเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 31 วรรคสองว่า “เมื่อประทับรับฟ้องคดีที่มีใช้ความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดี ศาลซึ่งออกคำสั่งจะต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบทันทีเพื่อส่งคำขอเข้ามาร่วมเป็นโจทก์” ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินคดีของประเทศอังกฤษเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเกิดความชัดเจนในการตีความปรับใช้กฎหมายมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การที่ผู้ร่างประมวลกฎหมายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักให้พนักงานอัยการสามารถเข้ามาในคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องได้ทุกเมื่อหากเห็นว่าตนจะต้องเข้ามาปกป้องประโยชน์ส่วนรวม และสามารถขอให้ศาลสั่งให้ผู้เสียหายยุติการทำให้คดีของอัยการเสียหายได้นั้น ย่อมทำให้การดำเนินคดีอาญาสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ กล่าวคือ ทำให้การดำเนินคดีเป็นเรื่องระหว่างรัฐกับจำเลยที่ค้นหาความจริงด้วยหลักตรวจสอบ ไม่ใช่การดำเนินคดีระหว่างผู้เสียหายกับจำเลยที่ค้นหาความจริงด้วยหลักต่อสู้ นอกจากนี้การวางหลักดังกล่าวยังทำให้เกิดผลเสมือนว่าผู้เสียหายมีบทบาทในการเริ่มต้นให้มีการดำเนินคดี และเริ่มต้นให้เกิดการตรวจสอบความถูกต้องในการดำเนินคดีโดยองค์กรของรัฐในกรณีที่มีการสั่งไม่ฟ้องคดีของพนักงานอัยการเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบชีวิลอว์ ส่วนปัญหาในเรื่องของความไม่สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น เกิดขึ้นจากการตีความและการปรับใช้กฎหมายที่ว่าการดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายนั้นมีความสำคัญเทียบเท่ากับการดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการ จึงไม่มีการแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีต่อศาล

เอกสารอ้างอิง

- [1] คณิต ฅ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 583-586.
- [2] อุทัย อาทิวะ. (2562). *ผู้เสียหาย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ. พรินติ้ง. หน้า 25-27.
- [3] ปิติโพธิ์จิตร. (2563). อิทธิพลของกฎหมายต่างประเทศต่อการพัฒนาการของระบบการฟ้องคดีอาญาโดยผู้เสียหายของประเทศไทย. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. ปีที่ 49 ฉบับที่ 4. หน้า 705.
- [4] คณิต ฅ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 91-93.

- [5] อุทัย อาทิวะ. (2557). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง. หน้า 15.
- [6] คณิต ฌ นคร. (2561). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. พิมพ์ครั้งที่ 9 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 94-96.
- [7] ณรงค์ ใจหาญ. (2556). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 37.
- [8] คณิต ฌ นคร. (2530). *วิธีพิจารณาความอาญาไทย: หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน*. *วารสารนิติศาสตร์* ปีที่ 15 ฉบับที่ 3. หน้า 1-3.
- [9] อุดม รัฐอมฤต. (2555). *การฟ้องคดีอาญา*. *บทความ จุลนิติ* มี.ค.-เม.ย. หน้า 61.
- [10] สราวุธ ร่วมสมศรี. (2560). *เปรียบเทียบเนื้อหาในบางหัวข้อและจัดทำข้อสรุปเบื้องต้นเพื่อนำมาใช้ในการจัดทำกรอบแนวทางปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและกระบวนการพิจารณาที่เป็นธรรม*. (รายงานผลการวิจัย) คณะกรรมการปฏิรูปกฎหมาย (คปก.). หน้า 70-74.
- [11] กุลพล พลวัน. (2564). *การเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาและการแก้ต่างคดีอาญาในเจ้าพนักงานโดยพนักงานอัยการ*. สืบค้น 26 ธันวาคม 2564 จาก <http://www.stat.go.th>
- [12] อุทัย อาทิวะ. (2557). *กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.เจ.พรินติ้ง. หน้า 43-44.
- [13] สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2554). *การมีส่วนร่วมของผู้เสียหายในกระบวนการพิจารณา คดีอาญาตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน คุณภาพ*. หน้า 92-103
- [14] UNAFEI. (2011). CRIMINAL JUSTICE IN JAPAN, Book of United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders p. 23
- [15] Castberg, A. Didrick, (1997). Prosecutorial Independence in Japan, *Pacific Basin Law Journal* pp.62
- [16] UNAFEI. (2011). CRIMINAL JUSTICE IN JAPAN, Book of United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders p.23-24

- [17] Safwaan Zamakda Allison. (2020) The Private Prosecutor, *SSRN Electronic Journal* January p.25
- [18] The Crown Prosecution Service. (October 2019) *Legal Guidance Private Prosecutions*. สืบค้น 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.cps.gov.uk/legalguidance/private-prosecutions>
- [19] อุทิศ วีรวัฒน์. (2526). *อัยการสกอตแลนด์และอัยการอังกฤษ. ระบบอัยการสากล* กรุงเทพมหานคร: กองทุนสวัสดิการ ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กรมอัยการ. หน้า 47.
- [20] อารยา เกษมทรัพย์. (2536). *การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย: ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 97-99.
- [21] กุลพล พลวัน. (2564). *การเข้าร่วมเป็นโจทก์ในคดีอาญาและการแก้ต่างคดีอาญาในเจ้าพนักงานโดยพนักงานอัยการ*. สืบค้น 26 ธันวาคม 2564 จาก. <http://www.stat.ago.go.th>